

Nationell konferens om hampa

I Grästorps mitt i västra Götaland anordnades en konferensdag om hampa i slutet av mars, just när vårbruket var i början av sin säsong.

”De gröna näringarna ska blomstra” är Grästorps kommuns målsättning och under dagen gavs det prov på hur stor betydelse den gamla kulturväxten hampa kommer att kunna få som energigröda. Kommunen har ett nära samarbete med energinätverket Green4U som är en opinionsbildande förening med målsättning att producera den mängd energi som förbrukas i kommunen med egna förnyelsebara energitillgångar.

Rådgivningsmaterial

Att hampan har kommit in i det svenska jordbruket för att stanna stod helt klart efter dagens konferens. Det finns idag flera hundra bönder som odlar hampa, men odlingen är inte problemfri och mycket av diskussionerna handlar om hur hampan på bästa sätt skall odlas, skördas och beredas.

Roger Olsson är projektledare i föreningen Green4U och odlar själv hampa på sin gård strax utanför Grästorp. I ett tidigare projekt tog föreningen fram ett rådgivningsmaterial som hjälper den intresserade bonden att finna en väg för sin hampodling. Det senaste projektet redovisades under dagens konferens i form av en DVD-film som handlade om hur hampan kan vidareutvecklas. Syftet med projektet var att gå vidare med förädling för att öka hampans framtida lönsamhet och få till stånd en lokal och regional industriverksamhet kring hampan.

För att nå en större marknad

krävs att hampans olika delar kan separeras till varierande ändamål, främst vedämnet och fiberna. På så sätt kan fler användningsområden öka lönsamheten för hampan. Produkter som isoleringsskivor, lösullisoleringsdjurfoder och byggplattor är bara några exempel. Kontakter med möbelindustrin visar också att det finns ett intresse men då krävs betydande utvecklingsinsatser från lämpliga aktörer.

Leif Nilsson från Consult Kontakt har arbetat i många år inom byggsektorn främst med cement och betong. Han berättade övertygande om att vid inblandning av hampa så förstärks byggmaterialet och blir samtidigt mycket lättare, vilket innebär att dyra och energikrävande transporter också kan minska. Men svårigheten är att få en aktör att intressera sig för ett sådant projekt, trots allt är det en ekonomisk fråga och ett risktagande att ändra i produktionsleden.

Ny produktionskedja

På konferensen demonstrerades också en ny maskin för skörd av hampa, en så kallad exakthack. Konferensdeltagarna fick åka buss ut till Roger Olssons gård för att se maskindemonstrationen.

Den över 3,5 meter höga kraftiga hampan hade stått ute på åkern hela vintern och kunde nu skördas och grovsepareras på bästa sätt. Den traktordrivna maskinen hade utvecklats speciellt för hampskörd och ingår

i ingenjörsfirman J Mared AB:s produktion.

Thommy Nilsson berättade om den nya processen för tillverkning av pellets och briketter. Att använda hampan till energiprodukter har idag flera odlingsbönder provat på, men då fibern innehåller ett lågt energivärde gäller det att separera den från vedämnet. Veden innehåller ett mycket högre värde och därför är det viktigt att redan ute på den lokala åkern grovseparera delarna.

Traditionella områden

Västergötland har en mycket gammal tradition av hampodling och speciellt på Väners östra sida runt Grästorp. Andra stora landskap där man sedan medeltiden har odlat hampa är Jämtland och Gotland. I den traditionella odlingen användes främst fiberna och fröna till hemtextilier respektive oljan.

Det var på den agrara självhushållande gården man odlade och beredde hampan, någon större industriell tillverkning av svensk hampa har aldrig funnits i Sverige. Under 1600–1700-talen importerades däremot enorma mängder av hög kvalitet från främst Ryssland. Denna hampa användes till stormaktstidens skeppsbyggen i segel- och reptillverkning. Inte förrän under senare tid på 1940-talet startades två stora beredningsanläggningar i Katrineholm och i Visby. Då gav den svenska staten subventioner för beredning av hampa eftersom man ville bli självförsörjande på rep och emballage. Hampaväxten kräver mycket näring som till exempel kväve, och i dessa traditionella jordbruksområden finns det mycket kalk i jorden. Det är också just i dessa landskap som den främsta hampodlingen idag bedrivs och där jordbrukare har gått samman för att samordna sina odlingsprojekt.

På konferensen deltog också Roger Johansson från LRF i Västernorrland, han berättade om deras demonstrationsodlingar av hampa. Allt sedan 2006 har flera gårdar gått samman för att undersöka odlingsavkastning, utsädesmängder och skördeteknik. Den huvudsakliga inriktningen var även där inriktad mot energianvändningen. Resultaten visade att för att få ett högt skördeutfall för odling av hampa som energigröda krävs att jorden bör vara väl bearbetad och gödslad innan sådd.

Men om odlingen skall fokuseras på fiberproduktion, alltså inte till energianvändning, måste troligtvis fler aspekter läggas till för att få en bra skörd. I Jämtland har intresset fortsatt att växa för hampodlingen, det är den mest intressanta åkerenergigrödan för dagen. I odlingsprojektet konstaterades också att under de årtusenden som människan har odlat hampa runt om i världen så

har det inte varit för energiändamål, det gör att det fortfarande är många problemställningar som måste undersökas. Just vidareförädlingen är den stora frågan och under projektets gång har faktiskt också flera industritillverkare hört av sig inom andra näringar som till exempel husvagnstillverkning.

De gröna näringarna

I slutet av konferensen gjordes en workshop bland deltagarna för att diskutera hur vi kan gå vidare med utvecklingen av hampodling i Sverige. Alla var samstämmiga i att hampa är ett bra ekologiskt material som borde marknadsföras mer. Att fokus just nu läggs på energianvändningen är något som många tyckte var synd då även fiberna och fröna borde kunna användas.

För närvarande ger jordbruksverket tillstånd till hampodling

för energigröda och ger gårdsstöd till lantbrukarna. Problemet är dock vidareförädlingen, där finns inga som helst ekonomiska stödåtgärder att hämta. Trots att det talas mycket idag om den gröna näringen från regeringshåll så märks det inte. Sverige skryter om att vi har ett stort lantbruksstöd men var finns det? Lantbrukarna måste arbeta mer aktivt och engagera sig utåt, arbeta för samordning och certifiera sina produkter. Att undvika allt för många mellanhänder är också en stor utmaning och att verka för konsumentupplysning och kunskapsspridning. Detta framgångskoncept tycks i alla fall Grästorps lantbrukare ha lyckats med, nu återstår att se om de gröna näringarna också kan få lite praktisk och ekonomisk skjuts från regeringshåll, eller är det bara tomma ord?

Text & foto: Git Skoglund

Hampafält från Skåne. Jordbruksverket ger tillstånd till hampodling för energigröda och ger gårdsstöd till lantbrukarna.

Hampa – nyckeln till ”noll-kol” hus

Industrihampa är materialet för framtidens kol-neutrala hus, anser forskare vid universitetet i Bath, England. Dessutom stimulerar hampodlingen näringslivet på landsbygden. Det skriver den populärvetenskapliga nättidningen Science Daily.

En grupp forskare (BRE Centre for Innovative Construction Materials) har tagit fram ett kompositmaterial, ”Hemp-lime”, baserat på hampa. Hemp-lime, mycket lätt material, tillverkas som monteringsbara plattor. Hampplantan lagrar kol under växttiden. Tillsammans med en ytterst begränsad användning av lim ger detta ett fördelaktigt byggmaterial, effektivt också på grund av skivans goda isoleringsegenskaper.

– Det ekologiska fotavtrycket är ”noll kol” eller ännu bättre,

säger Pete Walter, chefen för forskningscentret, och förklarar vidare:

– Vi vill undersöka i vilken utsträckning man kan ersätta traditionella byggskivor med hemp-lime. Att bygga hus med material av återväxande råvaror är verkligen meningsfullt. Man behöver bara ett fält i storleken av en rugbyplan (mindre än en fotbollsplan!), fyra månaders väntetid tills hampan är skördeklar och man får då tillräckligt med råvara för ett hus med tre sovrum.

Projektiden är tre år med en forskningsbudget på 750 000 £ (över sju miljoner kronor). Under projektets gång vill man samla hur många fakta som helst angående det nya materialet så att det kan komma till användning i Storbritannien i bred skala.

Susanne Gerstenberg

Tillverkning av hampabricketter. För att nå en större marknad krävs att hampans olika delar kan separeras till varierande ändamål, främst vedämnet och fiberna.